

שיעורי פרשת
פרשת בראשית

a) At the end of *Parshas Beraishis*, the Torah notes the birth of a son to Lemech. He was prophetically named Noach with the hope and prayer that *this one will bring us rest from our work and from the toil of our hands, from the earth which Hashem has cursed* (5:9). Rashi explains that since the time of Adam's sin there had been a terrible curse on the earth that when a person planted wheat, thorns and thistles grew. In Noach's time, this millennium-long curse began to abate.

b) Additionally, Noach was a great inventor who created the first basic tools to ease the backbreaking labor of farm-work. According to the *Midrash Tanchuma* (11) he invented the plow to seed the earth, the scythe to cut wheat and the ax to fell trees. As amazing as it may seem, until then, all such work was done by hand! Imagine the agony and frustration of plowing a field with one's fingers! Or harvesting a meadow of wheat one stalk at a time, or the almost impossible task of knocking down trees without an ax! These basic tools were absolutely revolutionary in the times of Noach, and brought about a radical improvement in the task of earning one's daily bread.

c) People noticed that they had free time at the completion of their farming chores and the land was producing a bounty as well. Now there was time to do something else besides the endless drudgery of trying to wrest away "ah shtikel broit" from the unyielding earth. How would the surplus time be utilized? Would mankind use it to contemplate spiritual matters? To study or to read to improve and elevate their lives?

d) The sad answer to this question is no. *The earth became corrupt before Hashem and was filled with robbery* (6:9). Crime and violence became rampant. Society degenerated at a shocking pace and the worst forms of immorality took hold. There was an epidemic of absolute wickedness that the world had not seen in the more than fifteen centuries of its existence. Although Hashem patiently gave mankind a chance to do *teshuvah*, (Noach spent 120 years building an ark as a warning of what was coming,) nothing changed and mankind was deluged and wiped out in the Great Flood.

e) The *mishnah* in *Kesubos* (59b) delineates the different household responsibilities that a wife has. But if the husband is wealthy and gives her domestic help to get these chores done, she doesn't have to do them herself. Yet, even if he gives her a hundred servants, she is still required to do certain tasks herself. The reason for this is that boredom brings on mental instability and a desire for immorality. When a person has nothing with what to fill his time, he gets into trouble...

f) The Talmud *Sanhedrin* (108b) says, "The generation of the Great Flood came to haughtiness because of the success that Hashem gave them." The easier Hashem made their lives, the more wicked they became. They now had time to be jealous of their neighbors' success. This brought about feelings of resentment

and hatred of their richer neighbors, bringing robbery, murder and immorality in its wake, and the eventual destruction of the world.

(2)
ע"פ

Many people describe our generation as a "Dor HaMabul," equivalent to the generation of the Great Flood. But saying that is an insult to the Dor HaMabul because their sins pale in comparison to the rampant immorality of our times. It is important to note, however, that the underlying causes of twentieth century's steep decline in decency and ethical conduct are very similar to those of the Dor HaMabul.

השוב ע"י העדר עבודת הארץ בשנה אחת, עלינו לחוש לקלקול יוצני הארץ אשר יהיו הולכי בטל מכל עבודה בשנה שנה שלמה, ובטלה מביאה לירי שעמוס הדעת ולירי עבירה ח"ו וע"כ כתוב בחזרה פ' בהר באמצע פרשיום שביעית ויובל, ועשיהם את חקוהי ואת גושפתי תשמרו ועשיהם אותם וישבתם על הארץ לבטח, והפי' ע"ז דחוקוהי המה המדרשות, ומשפטי אלו הדינים, כדמניח בספרי ובקידושין (דף ל"ז) והמדרשות היינו הכללים שהתורה נדרשת בהם, והמשפטים אלו הדינים היוצאים מן הדרשות, ואמרה תורה אשר בשני השביעית ויובל שאין עבודה בשדה והולכים בטל וגם אין לנו זרנות דגן הכדרשים למלחמה, וא"כ יש סכנת מלחמה אז ע"כ חתמסקו בחלמוד שהן המה המדרשים והדינים היוצאים מהם, ובהם פהיו בטוחים מן המלחמה ותשבו על הארץ לבטח ככה בזה"ל עלינו לשית ענות שלא ילכו אנשי הקאלגניות בטל, ולהעמיד לכל קאלגניות אנשי תורה ומוסר שיטיפו לפני האנשים כפי ערכם בהלכות והגדות ומוסרים טובים ואמונה בה', ומה מאושר הנדיב הידוע בכשרון מעשיו וחסדיו כהררי אל עם יוצני הקאלגניות שזכה ה' להושיב נשמות הארץ, פתה בשנה זו יוסיף להשגיח ע"י אנשים המאושרים

(3)
ש"ת אש"ת? ד"ה
ו"א

הקודמים אינם מניחים אותו לשוב כי הם השרישו בגופו טבע שניה להרע. וכמו כן הוא פועל במעשיו בכל העולם התחתון בכלל, ולא מבטיח אם חטא בפרהסיא הרי ודאי דגורם לאחרים הרואים שילמדו ממנו. אלא אפילו אם חוטא בצניעא בינו לבין עצמו מ"מ ע"י המשכו אחר איזו תאוה הוא מגביר כחה של התאוה הלזו עד שמשריש זה בטבע של כל הברואים ובהעולם להיות טבעם נמשך לזה יתור ממה שהיה מקודם, כי כן יסד מלכו של עולם בהטביעו טבע לכל בריותיו להיות טבעם נשתנה ונמשך אחר מעשה האדם והרגלו. וכפי רוב עשיית האדם כן ישתנה טבע של כולם אם מעט ואם הרבה. ולא לכד בכריות החיים אלא גם בדוממים נעשה טבע חרשה הגורמים להשוכן בתוכם להיות להם נטיה לזה. וכמו שאמר הכתוב (ירמיה ב, ז) ותבאו ותטמאו את ארצי דע"י מעשיהם טמאו לגוף הארץ כי טבע המדינות חלוקים ג"כ וכמו שאמרו בגמרא (קדושין מט, ב) עשרה קבין זנות ירדו לעולם חשעה נטלה כו' וכן בכל המדות, וענין זה הגם כי לא נוכל להשיגו בשכל מ"מ כל אדם יוכל להרגישו בחוש ממש בכואו לאיזה מדינה אחרת חדשה שהיא פרוצה באיזו פרט מן הפרטים ימצא גם-בעצמו איזו נטיה והמשכה לזה הפרט יתור ממה שהיה לו כשהיה במדינה אחרת:

וירא אלהים את הארץ והנה נשחיתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ. אמרו במסכת סנהדרין (דף קח, א) מלמד שהרביעו בהמה על חיה וחיה על בהמה וכולם על אדם ואדם על כולם, ובמדרש רבה פרשת בראשית (כה, ח) אמר דכולם קלקלו מעשיהם הכלב הולך אצל זאב והתרגול אל הטווס הה"ד כי השחית כל בשר את דרכו. ומדברי המדרש משמע שמאליהם עשו כן וע"י במהרש"א בסנהדרין שם. ויש להבין דבשלמא האדם הוא בעל בחירה אבל הבהמה הרי אין לה יצה"ר לעניינים כאלו ועשייתה היא רק בטבעה והיאך תעשה כדברים הללו. והגם דמצינו מעשה כאלו בפרט וכדאיחא בגמרא ורבעה כלב כופרי זהו ע"פ מקרה והזדמנות וגם כי היה מלומד אבל שכל המינים יעשו כן הוא דבר קשה לכאורה. וגם יש להבין דבגמרא בסנהדרין שם באותו עמוד איתא וימת את כל היקום אם אדם חטא בהמה מה חטאת כו' וע"ש במהרש"א שהביא דברי המזרחי שכתב דבזה פליג על המימרא דלעיל דכולם קלקלו מעשיהם, ועיין בזה"ק ח"ל אי בני נשא חטאן בעירי ועופא שמיא ושאר ברין מה חטו א"ל בגין דכתיב כי השחית כל בשר כולהו הוו מחבלי אורחיהו שבקו זינייהו ודבקו בזיני אחרי. הרי דבאמת תירץ כן דמש"ה השחית גם להבהמה. אמנם עיין במהרש"א שכתב דקשה לעשות פלוגתא בין הני שני מימרות שהובא בגמרא סמוכים זה לזה יעו"ש. רק הענין דכמו דהאדם פועל בעצמו ע"י הרגילו במעשיו הרעים ועושה בעצמו טבע שניה להיות טבעו משתוקק ונמשך לעשות כמעשיו הקודמים וגם אם בשכלו מכיר כי לא טובים הם וכמו שאמר הכתוב (הושע ה, ד) לא יתנום מעלליהם לשוב דגם אם בשכלו רוצה לשוב טר"ז מטלליה

(4)
ש"ת

וזוהו שאמר הכתוב (חבקוק ב"א) כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה ואמרו בגמרא (תענית יא, א) דאבניו וקורות ביתו מעידים על האדם בשעת הדין דמכל פרטי מעשיו נעשה איזו שינוי בהעצים הגם דאינם נרגשים לעיני בשר בזה העולם וממילא כשיביט עליהם לע"ל יתברר על ידיהם כל מעשיו בכל פרט. ובכל

אחרת: וזוהו שאמר הכתוב (חבקוק ב"א) כי אבן מקיר תזעק וכפיים מעץ יעננה ואמרו בגמרא (תענית יא, א) דאבניו וקורות ביתו מעידים על האדם בשעת הדין דמכל פרטי מעשיו נעשה איזו שינוי בהעצים הגם דאינם נרגשים לעיני בשר בזה העולם וממילא כשיביט עליהם לע"ל יתברר על ידיהם כל מעשיו בכל פרט. ובכל

26

31

(2)

5

מעשיו. וכן היה בדור המבול שהגבירו כל כך
 התאוו להודקק לשאינם מינם עד שנעשה כן
 בטבע ונתחדשה זאת הטבע גם להבהמה
 לעשות כן. וזהו מה שאמר הכתוב וירא אלהים
 את הארץ והנה נשחתה כי טבע הארץ בעצם
 נשחת עד כי השחית כל בשר את דרכו גם
 הבהמה. וז"ל הוזה"ק ותשתת הארץ אי בני
 נשא חטאן ארעא במאי א"ל בגין דכתיב כי
 השחית כל בשר את דרכו כמה דאיתמר כגזונא
 דא ותטמא הארץ ואפקוד עונה עליה כו' אלא
 עיקרא דארעא בני נשא אינון כו'. עוד בווהר
 על הפסוק ויאמר ה' לנח וז"ל, תא חדי אינון
 חייבי עלמא גרמו לכל בריין לחבלא אורחייהו
 כמה דאינון מחבלין כו'. ומ"מ שאלה הגמרא
 שפיר אם אדם חטא בהמה מה חטאה דכל
 מעשיו גרם האדם לה לא מעצמה והיא עשתה
 כטבעה:

קצת גם להרשע ועושה לפעמים טוב, ולהרשע
 הרי משלמים לו עבור הטוב שעשה בעוה"ז
 וכמאמר הכתוב (דברים ז, י) ומשלם לשונאיו אל
 פניו, ולהצדיק הרי שמור הטוב לעוה"ב, וזהו
 שאמרו זכה צדיק נוטל חלקו וחלק חברו בגן
 עדן ובהרשע הוא להיפך:
 ובזה יתפרש המשנה באבות (ו, כב) וע"כ
 אתה עתיד ליתן דין חשבון וכבר חקרו
 מהו דין ומהו חשבון ולמה חלקו המשנה
 לשנים, רק דהם שתי בחינות דין הוא על
 מעשים שעשה בעצמו וחשבון הוא שמחשבין
 עמו בחשבון כמה מהחלקים יש לו במעשיו של
 חברו וכמו שנתבאר:

ובזה יתבאר היטב מה דאיתא במסכת חגיגה
 (דף טו, א) זכה צדיק נוטל חלקו וחלק
 חברו בגן עדן נתחייב רשע נוטל חלקו וחלק
 חברו בגיהנם. ולכאורה אינו מובן הסברא
 מדוע יהיה זה שהצדיק יזכה בחלק חברו מה
 שהוא לא עמל בו וכן להיפך מדוע יתחייב
 הרשע במה שלא חטא בו, ולדברים הנ"ל מובן
 היטב בסברא כיון דכל אדם עושה במעשיו
 טבע שניה לזולתו להיות גם חברו טבעו נמשך
 קצת למעשיו ונמצא לכל אחד יש ג"כ חלק
 במעשה חברו, דהרשע בחטאו מגביר התשוקה
 להרע עד שמגיע קצת ממנו גם להצדיק
 וכשהצדיק נכשל לפעמים באיזו חטא הרי יש
 להרשע חלק גדול בזה החטא והוא היה
 בעוכרו יען כי הוא הגביר בו התשוקה ויכול
 להיות לפעמים שיהיה לו חלק גדול בהחטא
 יותר מהצדיק שעשה. ולהצדיק הרי מענישים
 על חטאו בעולם הזה כדי שיהיה נשאר נקי
 לעוה"ב ולהרשע הרי אין מענישים לו בעוה"ז
 כלל הרי נשאר על הרשע חלקו בחטאו של
 הצדיק בגיהנם. וכן להיפך הצדיק יש לו חלק
 גדול במעשים טובים של הרשע דע"י שהצדיק
 הגביר התשוקה להטוב נמשך ממנו זו התשוקה

1 נח איש צדיק תמים היה בדרתיו (ה, ט). וברש"י: יש מרבותינו דורשים
 אותו לשבח כ"ש שאלו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו
 לגנאי לפי דורו היה צדיק ואלו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום. הנה
 כל מחלקותם היא רק מה היא שכונת התורה במלת "בדורותי" — אם לשבח
 אם לגנאי, אבל בזה אין מחלוקת שאם היה האמת שאילו היה בדורו של אברהם
 לא היה אז נחשב לצדיק — כי אז הוא אמנם גנאי גדול וגם בקורת על נח. רואים
 אנו מזה דבר מבהיל, שטעות הוא אצלנו, שהאדם חושב שמאחר שבדור הזה
 הוא מהחשובים הנה מה לו עוד יותר. כי לו יהא אפילו שהאמת הוא כמו שהוא
 חושב, אבל הסוד הוא שכל מעשה ומעשה של האדם נשקל ונמדד (ווערט
 צוגעשטעלט) ודנים אותו למראה הדרגות הכי גדולות — איך היה לו היה בדורו
 של אברהם אבינו, אם גם אז היה נחשב למעשה רב אם לא. אבל הטענה לפי
 הזמן: שכהיום הנהו צדיק — זה אינו, ולא מספיק. — אילו היה בדורו של
 אברהם אבינו — זוהי המדה! מבהיל מאוד.

6
 א"ס
 תורה
 ס' יכ"א

ו. ט את האלקים התהלך נח

הסביר ר' לוי יצחק מברדיצ'ב: נח התהלך רק את האלקים, ולא היתה דעתו
 מעורבת עם הבריות לקרבם לדרך הישר, ואילו אברהם אבינו התהלך לפני
 האלקים ודעתו מעורבת עם הבריות. וגם בזאת גדול אברהם מנח...

מורה נבוכים

7

3

וכתב רש"י. ובאברהם הוא אומר (להלן כד) אשר התהלכתי לפניו. נח היה צריך סעד לתומכו. אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו.

8) כ"ר ב"ר

ה' הכונה בענין שאברהם התהלך לפני ה' | באברהם היו הנסיונות בזה, שלא נעשה לו בלי שום סעד, ונח היה צריך סעד, אפשר לבאר, שאצל נח אע"פ שבעת עשיית התבה רצו בני דורו להרע לו, כמבואר במדרש שאמרו לו אי אתי מבולא לא אתי אלא על ביחא דההוא גברא, והיו מבויס אותו וקרו ליה בויא סבא, אולם הקב"ה הגין בעדו ולא נתן להם להרע לו, כמו שאמרו במדרש, הוובא ברש"י, על הפסוק והקימותי את בריתי אתך, היינו שלא יהרגוהו הרשעים שבדור, וכשבאו הרפאים ליכנס לתיבה ולשברה היו רגליהם מתערכלות, וגם הגין בעדו שהקיפו את התיבה אריות ודובים הרגו מהם, א"כ היה הקב"ה עוזר לו ומגין בעדו שלא יאונה לו כל רע ושלא תגיע אליו הצרה, אבל

6

כמה אוכל הכנים נח לתיבה?

9) א"ל ר"י

"ואתה קח לך מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך והיה לך ולהם לאכלה" (ו, כא)

יש להקשות בפסוק כמה קושיות: א. תיבת "לך" לכאורה מיותרת, היה לו לומר ואתה קח מכל מאכל. ב. מה שאמר "והיה לך ולהם לאכלה" לכאורה מיותר ופשוט. ג. מהו שהתחיל "קח לך" וסיים "והיה לך ולהם". ד. מהו שאמר "ויעש נח ככל אשר צוה אותו ה'" מה השבח שהכניס אוכל לתוך התיבה, והלא היה מוכרח להכין מזון לו ולבניו ולכל הברואים, וכי ימותו ברעב?

6 אלא מיישבים הש"ך וה"תפארת יהונתן", אם באמת היה צריך נח להכין מזון לכל החיות והבהמות שהיו אתו בתיבה לשנה תמימה, אפילו מאה תיבות מלאות באוכל לא היה די בשביל כולם. כי הלא היו שם כל מיני ברואים משונים וגדולים מאד - ראמים ופילים, אריות ונמרים ומיני בהמות ועופות רבים כפי שהאריך הרמב"ן, שאמרו רבותינו מאה ועשרים מיני עופות טמאים יש במזרח וכולם מין איה הם ועופות טהורים אין מספר. (מומחים אומרים: שהפיל והאיפופוטם אוכלים כל אחד ב' ארוחות ביום וב' ארוחות בלילה, וכל יום אוכלים 200 ק"ג, צא וחשוב כמה אוכלים לשנה שלימה וזה רק לשתי חיות...).

אלא ה' עשה עמו נס גדול, וציווהו להכין מזון רק עבור עצמו בלבד, ובאותו מעט תשרה ברכה שיהיה מספיק לו ולכל הברואים לשנה תמימה על דרך נס, [נטעם הדבר דברכה של מעלה אינה חלה על דבר ריקם, כפי שכתב הזוהר (פי יתרו) על אלישע הנביא והאשה האלמנה, שאמר לה מה יש לך בבית דכל עוד היו כלים שרתה הברכה, ע"ש].

16

וזה שאמר הכתוב "ואתה קח לך" רק לך לבד "מכל מאכל אשר יאכל ואספת אליך", ואני מבטיחך אשר "והיה לך ולהם לאכלה" שיספיק הכל לכולם ע"ד נס. וזה ששיבח הכתוב את נח ויעש נח וגו', שהאמין בה' ולא הכין אלא רק מעט מזון לו לבדו, ולא חשש שהחיות יחטפו המאכל והוא ימות ברעב.

21

49

